

WAYDA M. 1999. Rozmieszczenie *Cuscuta lupuliformis* (Cuscutaceae) w Polsce. – Fragmenta Floristica et Geobotanica Series Polonica 6: 75–81.

ZAJĄC A. 1978. Założenia metodyczne „Atlasu rozmieszczenia roślin naczyniowych w Polsce”. – Wiadomości Botaniczne 22(3): 145–155.

MICHALINA PANEK-WÓJCICKA (autor korespondencyjny), RENATA PIWOWARCZYK, *Centrum Badań i Ochrony Różnorodności Biologicznej, Instytut Biologii, Uniwersytet Jana Kochanowskiego, ul. Uniwersytecka 7, 25-406 Kielce, Polska; e-mail: michalinapanek@wp.pl, renata.piwowarczyk@ujk.edu.pl*

Wpłynęło: 12.01.2020 r.; przyjęto do druku: 24.11.2020 r.

DOI: <https://doi.org/10.35535/ffgp-2020-0050>

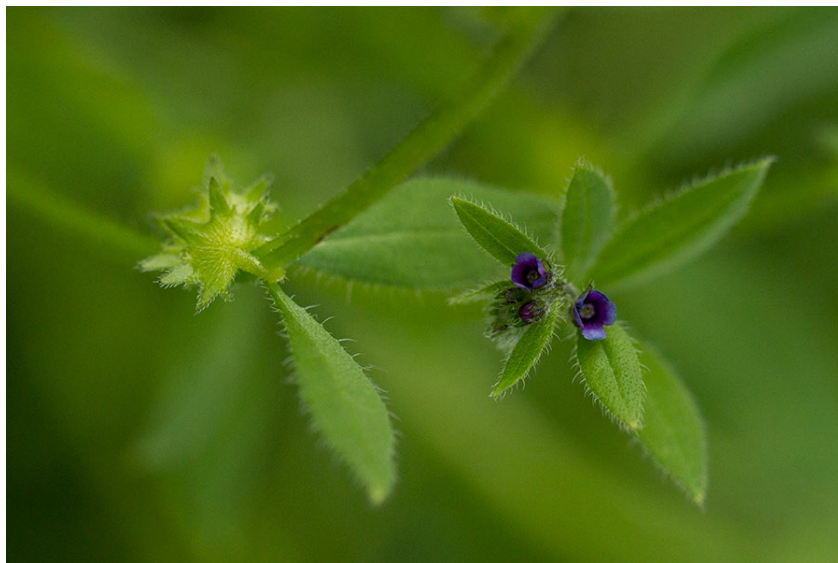
Nowe stanowisko *Asperugo procumbens* (Boraginaceae) w Niecce Nidziańskiej

Asperugo procumbens L. (lepczyca rozesłana), to jednoroczna roślina zielna należąca do monotypowego rodzaju *Asperugo* L. Jest przedstawicielem rodziny ogórecznikowatych *Boraginaceae*. Płożąca się lub rzadziej wznosząca gałęzista łodyga, pokryta jest drobnymi haczykowatymi kolcami. Dorasta do 60 cm długości (RUTKOWSKI 2004). Podługowato eliptyczne liście wyrastają po trzy z okółka. Drobne kwiaty pojawiają się na przełomie maja i czerwca po kilka w kątach liści. Zrosłopłatkowa korona początkowo purpurowofioletowa w trakcie rozwoju zmienia kolor na niebieski. Jedynie rurka i osklepki pozostają białe. Kielich o pięciu lancetowato wydłużonych, kolczasto owłosionych działkach, po przekwitnięciu powiększa się i spłaszcza grzbietobrzusnie (Ryc. 1). Pomiędzy siatkowato unerwionymi dwoma klapami znajduje się owoc – rozłupnia, zbudowana z czterech pokrytych brodawkami rozłupek (Ryc. 1; SUDNIK-WÓJCIKOWSKA 2011).

Asperugo procumbens jest gatunkiem ruderalnym. W Polsce występuje niezbyt często, głównie na niżu (Ryc. 2; ZAJĄC & ZAJĄC 2001).

Podobnie jak w przypadku innych archeofitów, w ostatnich dziesięcioleciach obserwowany był duży spadek liczby stanowisk *Asperugo procumbens* w Polsce (ZARZYCKI i in. 2002). W 2006 r. gatunek został uznany za wymierający w Polsce (kategoria E; ZARZYCKI & SZELAĞ 2006), a dziesięć lat później zmieniono jego kategorię na NT – bliski zagrożenia (KAŹMIERCZAKOWA i in. 2016). Lepczyca rozesłana została także umieszczona na liście zagrożonych archeofitów jako gatunek narażony na wyginiecie (kategoria VU; ZAJĄC & ZAJĄC 2014). Na regionalnej liście gatunków zagrożonych Wyżyny Małopolskiej również uzyskała kategorię VU (BRÓZ & PRZEMYSKI 2009).

Z terenu Niecki Nidziańskiej *Asperugo procumbens* znana była jedynie z czterech stanowisk, tj. ze Skorocic w Niecce Soleckiej (MEDWECKA-KORNAŚ 1959; SZWAGRZYK 1987) oraz Topoli, Kowali i Witowa na Płaskowyżu Proszowickim (TOWPASZ i in. 2002; TOWPASZ 2006).

Ryc. 1. Kwiaty i owoce *Asperugo procumbens* na nowoodkrytym stanowisku w Michałowie (15.05.2016 r., fot. B. Bacler-Żbikowska)

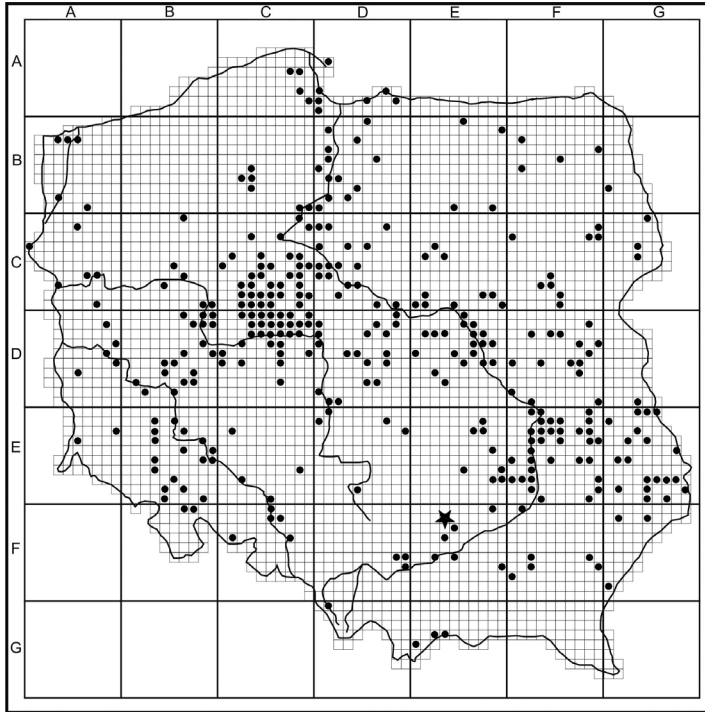
Fig. 1. Flowers and fruits of *Asperugo procumbens* in new locality in Michałów (15.05.2016, photo by B. Bacler-Żbikowska)

Celem pracy było opisanie nowego stanowiska *Asperugo procumbens* w Niecce Nidziańskiej, zlokalizowanego w Michałowie przy polnej drodze, prowadzącej na pastwiska stadniny koni (kwadrat ATPOL EF13; Ryc. 2).

Po raz pierwszy gatunek zaobserwowano w 2014 r.; znaleziono wtedy zaledwie trzy osobniki. Obecnie populacja znacznie się powiększyła i w czerwcu 2020 r. liczyła 96 osobników. Skład płatu z udziałem lepczycy rozesełanej przedstawia poniższe zdjęcie fitosocjologiczne. Nazwy gatunków podano za MIRKIEM i in. (2002). Ilościowość podano według skali Braun-Blanqueta, a pojedyncze okazy oznaczono jako r. Przynależność syntaksonomiczną podano według MATUSZKIEWICZA (2006).

Zdj. Data: 13.06.2020 r. Położenie: przydroże między pastwiskami stadniny koni w Michałowie, współrzędne geograficzne: 50°29'30"N, 20°28'15"E, 205 m n.p.m., powierzchnia zdjęcia: 10 m², pokrycie w warstwie C: 100%, liczba gatunków w zdjęciu: 23. ChCl. *Molinio-Arrhenatheretea*: *Poa pratensis* 3, *Phleum pratense* 2, *Cerastium holosteoides* +; ChO. *Arrhenatheretalia elatioris*: *Taraxacum officinale* agg. 3, *Dactylis glomerata* 3; ChCl. *Stellarietea mediae*: *Polygonum aviculare* +, *Stellaria media* +, *Thlaspi arvense* +; ChO. *Centauretalia cyani*: *Lithospermum arvense* +; Ch.O. *Sisymbrietalia*: *Descurainia sophia* +; ChAss. *Hordeum murini*: *Bromus sterilis* 3, *B. hordeaceus* +; inne: ***Asperugo procumbens*** 4, *Capsella bursa-pastoris* 2, *Veronica chamaedrys* 1, *Convolvulus arvensis* +, *Falcaria vulgaris* +, *Lolium perenne* +, *Matricaria maritima* subsp. *inodora* +, *Alyssum alyssoides* r, *Camelina microcarpa* r, *Chenopodium album* r, *Veronica dillenii* r.

Nowoodkryte stanowisko ze względu na sposób użytkowania terenu wydaje się niezagrażone. Zagrożeniem dla lepczycy rozesełanej może być pozyskiwanie jej jako surowca zielarskiego. Obecnie w Europie i na świecie wzrosło zainteresowanie roślinami jako potencjalnym źródłem nowych leków, a szczególnie tych pochodzących z Azji i Bliskiego

Ryc. 2. Rozmieszczenie *Asperugo procumbens* w Polsce (według ZAJĄC & ZAJĄC 2001, uzupełnione). ● – stanowiska znane z bazy APOL, ★ – nowe stanowisko

Fig. 2. Distribution of *Asperugo procumbens* in Poland (according to ZAJĄC & ZAJĄC 2001, supplemented), ● – known localities according to APOL, ★ – new locality

Wschodu. W regionach tych *Asperugo procumbens* uznawana jest za roślinę leczniczą stosowaną w schorzeniach psychiatrycznych. Prowadzone w ostatnich latach badania potwierdziły działanie przeciwdepresyjne wyciągów z lepczycy rozesłanej (MIRSHAFI i in. 2013; ZARGHAMI i in. 2018). Zainteresowanie przemysłu farmaceutycznego gatunkiem może zwiększyć zapotrzebowanie na surowiec, dlatego koniecznym staje się objęcie monitoringiem stanowisk roślin leczniczych i potencjalnie leczniczych, do których zalicza się *A. procumbens*.

Summary. New locality of *Asperugo procumbens* (Boraginaceae) in the Nida Basin. *Asperugo procumbens* is one of endangered archaeophytes in Poland. It is red-listed as vulnerable (VU) in the Małopolska Upland and near threatened (NT) in Poland. The paper presents a new locality of *A. procumbens* in the Nida Basin in ATPOL square EF13 (Figs 1, 2) (GPS coordinates: 50°29'30"N, 20°28'15"E, elevation: 205 m a.s.l.). The new locality is in Michałów, by the dirt road leading to the pastures of the stud farm.

LITERATURA

BRÓŻ E. & PRZEMYSKI A. 2009. The red list of vascular plants in the Wyżyna Małopolska Upland (S Poland). – W: Z. MIREK & A. NIKEL (red.), Rare, relict and endangered plants and fungi of Poland, s. 123–136. W. Szafer Institute of Botany, Polish Academy of Sciences, Kraków.

- KAŹMIERCZAKOWA R., BLOCH-ORŁOWSKA J., CELKA Z., CWENER A., DAJDOK Z., MICHALSKA-HEJDUK D., PAWLIKOWSKI P., SZCZEŚNIAK E. & ZIARNEK K. 2016. Polska czerwona lista paprotników i roślin kwiatowych. s. 44. Instytut Ochrony Przyrody Polskiej Akademii Nauk, Kraków.
- MATUSZKIEWICZ W. 2006. Przewodnik do oznaczenia zbiorowisk roślinnych Polski. s. 536. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- MEDWECKA-KORNAŚ A. 1959. Roślinność rezerwatu stepowego „Skorocice“ koło Buska. – Ochrona Przyrody **26**: 172–260.
- MIREK Z., PIĘKOŚ-MIRKOWA H., ZAJĄC A. & ZAJĄC M. 2002. Flowering plants and pteridophytes of Poland. A checklist. – W: Z. MIREK (red.), Biodiversity of Poland. **1**, s. 442. W. Szafer Institute of Botany, Polish Academy of Sciences, Kraków.
- MIRSHAFI S.-A., AZADBAKHT M. & AHANGAR N. 2013. Study of antidepressant and sedative-hypnotic activity of hydroalcoholic extract of *Asperugo procumbens* L. aerial parts in mice. – Iranian Journal Pharmaceutical Research **12**(3): 529–535.
- RUTKOWSKI L. 2004. Klucz do oznaczenia roślin naczyniowych Polski niżowej. s. 814. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- SUDNIK-WÓJCIKOWSKA B. 2011. Flora Polski. Rośliny synantropijne. s. 336. Wydawnictwo Multico, Warszawa.
- SZWAGRZYK J. 1987. Flora naczyniowa Niecki Nidziańskiej. – Studia Ośrodka Dokumentacji Fizjograficznej **15**: 17–91.
- TOWPASZ K. 2006. Flora roślin naczyniowych Płaskowyżu Proszowickiego (Wyżyna Małopolska). – Prace Botaniczne **39**: 1–303.
- TOWPASZ K., KOTAŃSKA M. & TRZCIŃSKA-TACIK H. 2002. Notatki florystyczne z Płaskowyżu Proszowickiego (Wyżyna Małopolska). Cz.4. – Fragmenta Floristica et Geobotanica Polonica **9**: 37–42.
- ZAJĄC A. & ZAJĄC M. (red.). 2001. Atlas rozmieszczenia roślin naczyniowych s. xii + 714. Nakładem Pracowni Chorologii Komputerowej Instytutu Botaniki Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.
- ZAJĄC M. & ZAJĄC A. 2014. Survival problems of archaeophytes in Polish flora. – Biodiversity: Research and Conservation **35**: 47–56.
- ZARGHAMI M., CHABRA A., AZADBAKHT M., KHALILIAN A. & HOSEINI A. A. 2018. Antidepressant effect of *Asperugo procumbens* L. in comparison with fluoxetine: a randomized double blind clinical trial. – Research Journal of Pharmacognosy **5**(3): 15–20.
- ZARZYCKI K. & SZELAĞ Z. 2006. Red list of vascular plants in Poland. – W: Z. MIREK, K. ZARZYCKI, W. WOJEWODA & Z. SZELAĞ (red.), Red list of plants and fungi in Poland, s. 9–20. W. Szafer Institute of Botany, Polish Academy of Sciences, Kraków.
- ZARZYCKI K., TRZCIŃSKA-TACIK H., RÓŻAŃSKI W., SZELAĞ Z., WOLEK J. & KORZENIAK U. 2002. Ecological indicator values of vascular plants of Poland. – W: Z. MIREK (red.), Biodiversity of Poland. **2**, s. 183. W. Szafer Institute of Botany, Polish Academy of Sciences, Kraków.

BARBARA BACLER-ŻBIKOWSKA, Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach, Wydział Nauk Farmaceutycznych, Katedra i Zakład Botaniki Farmaceutycznej i Zielarstwa, ul. Ostrogórska 30, 41-200 Sosnowiec, Polska; e-mail: bbacler@sum.edu.pl

Wpłynęło: 19.10.2020 r.; przyjęto do druku: 30.12.2020 r.

DOI: <https://doi.org/10.35535/ffgp-2020-0051>